

Hyvinvointikeskustelu Eläinten talo -palapelin avulla

Eläinten talo -palapeli on kehitetty virikkeeksi lapsen ja perheen hyvinvointia käsittelevään keskusteluun. Ohjevihon esimerkkikysymykset ja toimintaosiot ovat vain suuntaa-antavia, eikä niitä kannata seurata liian orjallisesti. Tärkeintä on vapaa keskustelu ja vuorovaikutus lapsen ja aikuisen välillä. Palapelin käytössä ohjaajan tulee kiinnittää huomiota siihen, että vuorovaikutus on lapsilähtöistä, tilannekohtaista ja dialogista. Lapsen kuuntelemisessa olennaista on huomioida kerronnan kokonaisvaltaisuus, kehollisuus ja monikanavaisuus. Lapset kertovat hyvinvoinnistaan myös ilmein, elein, äänenpainoin, vetäytymällä, lähestymällä sekä liikkuen ja leikkien.

Palapelistä muodostuu iso nukkekotimainen kerrostalo, jossa asuu neljä eläinperhettä kukin omassa kerroksessaan. Kussakin kahdessaatoista talon huoneessa avautuu yhtä hyvinvoinnin osa-alueita käsittelevä tilanne. Tarkoituksena on visuaalisten kimmokkeiden kautta edetä lapsen ja perheen hyvinvointia koskeviin kysymyksiin. Kuhunkin palaseen on noin neljä esimerkkikysymystä riippuen aihealueesta. Kysymyksiä voi esittää enemmän tai vähemmän myös sen mukaan, kuinka kattavasti lapsi kuvia havainnoi ja ilmaisee niiden herättämiä ajatuksia, kokemuksia ja tunteita.

Palapeliä voi käyttää sekä yksilötyöskentelyyn että ryhmien kanssa. Yksilötyöskentelyssä on mahdollista koota ja käydä läpi kaikki palapelin palat noin tunnin aikana. Ryhmätyöskentelyssä järkevintä on edetä yksi tai muutama teema kerrallaan vaikkapa viikon kuluessa tai esimerkiksi vuoden aikana päiväkodin teemakuukausia mukailten. Kuhunkin teemaan on mahdollista yhdistää toiminnallisia elementtejä, kuten palikoiden pinoamista, draamatyöskentelyä tai piirtämistä. Toiminnalliseen osioon kannattaa varata erilaisia legoja, legohahmoja ja -alusta, ipad, piirustusvälineet sekä kirjainpalikat.

Yleiskysymyksenä kaikkiin kuviin:

- Mitä tässä kuvassa näkyy?
- Mikä tässä kuvassa on kivaa / ei ole kivaa?
- Kuka sinä voisit olla tässä kuvassa?
- Mitä on voinut tapahtua ennen tätä tilannetta?
- Mitä voisi tapahtua tämän tilanteen jälkeen?

mieli

Palapelin huoneet kuvastavat seuraavia hyvinvoinnin osa-alueita:

1. Perhe
2. Elämäntavat ja terveys
3. Arvot
4. Kasvatus
5. Tunnetaidot
6. Osallisuus
7. Turvallisuus
8. Sosiaaliset taidot
9. Mediakasvatus
10. Perheen turvaverkosto
11. Leikki ja mielikuvitus
12. Unelmat

mieli

1. Perhe

Havainnoi seuraavia aihealueita vuorovaikutuksessa:

Perheenjäsenet, perhemuoto, lemmikit, perheen yhdessäolo (lukeminen, leipominen, musisointi, retket, ulkoilu), vanhempien parisuhde, ruokailut, tylsyys, siivoaminen, älypuhelimet.

- Keitä tässä kuvassa on?
- Mitä tämä perhe tykkää tehdä yhdessä?
- Mitä sinä tykkäät tehdä perheen kanssa? (sisällä, ulkona)
- (Jos sinulla on joskus lapsia, mitä haluaisit tehdä heidän kanssaan?)
- Mitä toivoisit, että te tekisitte perheen kanssa enemmän?

Yksilötoiminta: Anna legoja ja alusta, johon lapsi saa rakentaa oman kotinsa. Lapsi valitsee legohahmoista kaikki perheenjäsenensä taloon (paljon legohahmoja, naisia, miehiä, tyttöjä, poikia ja kissoja ja koiria.)

Ryhmätoiminta: Anna 2-5 hengen ryhmille valmiiksi rakennetut legotaloalustat ja pussillinen legohahmoja. Ohjeista ryhmiä kokoamaan legohahmoista perhe taloonsa; Jokainen voi valita ainakin yhden perheenjäsenen joko sattumanvaraisesti pussista nostamalla tai valitsemalla. Lopputuokion ajan lapset voivat leikkiä perheillään.

mieli

2. Elämäntavat ja terveys

Havainnoi seuraavia aihealueita vuorovaikutuksessa:

Liikunta, ruoka, uni ja lepo, päihteet, sairaudet, vammat, hygienia, peseytyminen, hampaiden hoito, aamu- ja iltarutiinit.

- Onko tässä kuvassa ilta vai aamu? Nukuttaako niitä? (unirytmii)
- Mitä tuo pöllö syö? (ruokatottumukset)
- Voiko karkkeja syödä iltapalaksi?
- Onko tässä kuvassa sellaisia asioita, mitä olet nähnyt kotona?
- Mistähän tuolle pöllölle on tullut haava? (pullosta: päihteet?)
- Mitähän pöllön pitäisi tehdä?
- Millaista lääkärissä on? (terveys)

Yksilötoiminta: Legoleikissä on tullut ilta, mitä iltatoimia perhe tekee? Lapsi saa laittaa perheen nukkumaan minne haluaa.

Ryhmätoiminta: Anna lapsille tehtäväksi pohtia viisi tärkeää iltatoimea (oikea käsi) ja viisi asiaa, joita ei illalla kannata tehdä (vasen käsi). Kun joku keksii iltatoimen, hän esittää sitä pantomiimina ja muut arvaavat, mistä iltatoimesta on kyse. Sama pohdintatehtävä voidaan tehdä aamutoimien osalta.

mieli

3. Arvot

Havainnoi seuraavia aihealueita vuorovaikutuksessa:

Toisten huomioiminen, auttaminen, kiusaaminen, epäoikeudenmukaisuus, itsehillintä ja kohtuullisuus, ihanteet, monikulttuurisuus, ympäristökysymykset, ekologisuus, elämän merkitys, kysymykset väärästä ja oikeasta, hengelliset ja eettiset pohdinnat.

- **Mitähän asiaa tuolla ruskeapitaisella lapsella on?**
- **Mitä tuo vaaleanpunapitainen lapsi pitää kädessään? Miksi?**
- **Millainen aikuinen sinä haluat isona olla?**
- **Mikä sinusta on elämässä tärkeää? Mitä ilman et haluaisi elää?**

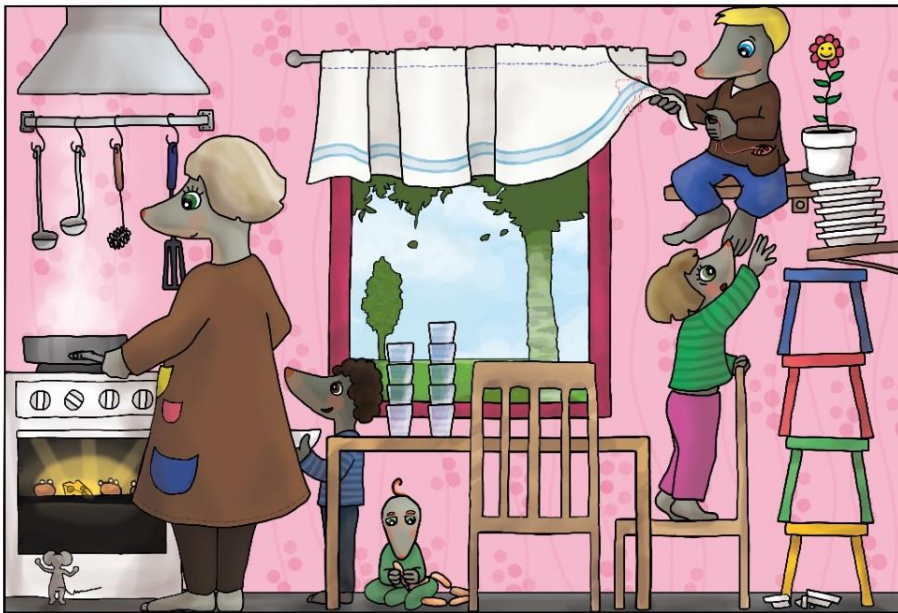
Yksilö- ja ryhmätoiminta: Piirretään yhdessä kartongille, mitkä asiat ovat meille tärkeitä. Laitetaan valmis posterit huoneen seinälle.

mieli

4. Kasvatus

Havainnoi seuraavia aihealueita vuorovaikutuksessa:

Rajat, kurinpito, kehuminen, kiittäminen, kotityöt, totteleminen, keskusteluyhteys, seuraamukset, rangaistukset, palkinnot, riidat, auttaminen, kodin säännöt, hyvät tavat.

- **Mitäköhän nuo lapset tekevät, kun äiti ei huomaa?**
- **Mitä jos lapset eivät tottele?** (seuraamukset tai suuttuminen ja kuritus?)
- **Ketä sinä tottelet? Miksi?**
- **Missä asioissa pitää totella aikuisia?**
- **Tuleeko kotona helposti riitoja? Mistä riidat tulee?**

Yksilötoiminta: Leikkituokio legohahmoilla: Legolapsi on pahalla päällä ja potkaisee tuolin maahan.

Aikuinen leikkii legolapsella ja antaa lapselle mahdollisuuden eläytyä aikuisen rooliin. Lopuksi legolapsi menee nallen viereen omaan sänkyyn rauhoittumaan.

“Mikä sinua auttaa rauhoittumaan?” (esimerkiksi syli, oma rauha, ulkoilu)

Ryhmätoiminta: Liikennemerkkitehtävä. Lapset värittävät yhdelle paperille punaisen liikennevalon ympyrän, yhdelle keltaisen ja yhdelle vihreän ympyrän. Lapset nostavat aina sen

mieli

värin esiin, mikä parhaiten kuvaa heidän käsitystään siitä, mitä asioita saa tehdä ja mitä ei. **Punainen:** kiellettyä, **keltainen:** ehkä ei kannata, **vihreä:** saa tehdä. Pohditaan yhdessä, miksi, milloin ja missä asiaa saa tai ei saa tehdä. Vastauksia tärkeämpiä ovat lasten ajatukset siitä, miksi jokin asia on kiellettyä ja se, ovatko he samaa mieltä kuin aikuiset. Käykää läpi esimerkiksi seuraavat asiat: 1. meluaminen, 2. nauraminen, 3. huutaminen, 4. kehuminen, 5. itkeminen, 6. suuttuminen, 7. satuttaminen, 8. esineen rikkominen. On tärkeää, että lapset ymmärtävät kaikkien tunteiden olevan sallittuja, mutta että kaikki teot eivät ole sallittuja suurenkaan tunteen vallassa.

5. Perheen tukiverkosto

Havainnoi seuraavia aihealueita vuorovaikutuksessa:

Isovanhemmat, varhaiskasvatus, sukulaiset, naapurit, ystävät, kummit, hoitajat, varhaiskasvattajat, tärkeät aikuiset, suhtautuminen vieraisiin.

mieli

- Keitäköhän tuolta tulee kylään? Nam, pullien kanssa.
- Ovatko kaikki iloisia, kun tulee vieraita?
- Milloin teille tulee vieraita ja keitä he voivat olla? (mummo, naapuri, suku)
- Ketkä aikuiset saavat hoitaa sinua?
- Milloin hoitajia tarvitaan?
- Millainen on hyvä lastenhoitaja?

Yksilötoiminta: Lapsi laittaa talon lähelle ne aikuiset, jotka ovat hänelle tärkeitä. Lasta voi pyytää nimeämään legohahmot.

Ryhmätoiminta: Lapset saavat kertoa kukin vuorollaan itselleen tärkeän ihmisen ja nostaa tätä symboloivan legohahmon pussista. Voidaan käydä yksi tai useampi kierros. Legohahmoilla voidaan leikkiä lopputuokio.

6. Tunnetaidot

Havainnoi seuraavia aihealueita vuorovaikutuksessa:

Tunteiden nimeäminen, pelot, jännityksen aiheet, häpeän aiheet, rauhoittumisen keinot (syli, halaus, oma rauha, ulkoilu, musiikki), turva-aikuinen, lohdutus, ilon lähteet.

mieli

- Miksiköhän tuo tyttö itkee? Mikähän sitä lohduttaisi?
- Miltä näistä henkilöistä tuntuu? (yksi kerrallaan)
- Mikä auttaa silloin, kun on vihainen?
- Jos lasta itkettää, mitä vanhemmat silloin tekevät?
- Mikä saa lapset iloiseksi?

Yksilö-/ryhmätoiminta: Draamatyöskentely. Asetutaan kahdessa ryhmässä vastakkain ja esitetään vuorotellen erilaisia tunteita elein, ilmein ja äänin (ilman puhetta). Tunteita voi esittää myös niin, että toinen ryhmä arvaa, mikä tunne on kyseessä (pelko, viha, suru, ilo, häpeä, ylpeys). Varhaiskasvatuksen tunnekortit löydät täältä: mieli.fi/materiaalit.

7. Osallisuus

Havainnoi seuraavia aihealueita vuorovaikutuksessa:

Erilaiset toiveet ja tarpeet, ketä kuunnellaan, arvottomuuden tunne, suunnittelu, päätöksenteko (vaatteet, iltasatu, välipala, istumapaikka, kotiinlähtöaika, matkakohde ym.), vapaus ja vastuu, oma paikka perheessä ja varhaiskasvatuksessa.

mieli

- **Mitähän tämä perhe tekee?** (suunnittelee viikon aikatauluja)
- **Haluavatko kaikki perheenjäsenet tehdä samoja asioita?**
- **Mitä sitten tehdään, jos toiset haluavat tehdä eri asioita?**
- **Ketkä kotona päättävät asioista?**
- **Mitä asioita lapset saavat itse päättää?**
- **Mitä asioita lapset eivät voi päättää?**

Yksilötoiminta: Jos sinä saisit kokonaan päättää, mitä tänään tehdään, niin näytäpä näillä legoilla, mitä teidän perhe tekisi ja minne se menisi. Voit myös selittää.

Ryhmätoiminta: Nosta legoperhe pöydälle. Tänään on nurinkurin päivä, ja **asioista päättävätkin aivan väärät henkilöt**. Osoittakaa sitä (legohahmoa), joka perheestä saisi päättää milloin mennään nukkumaan. Entä kuka päättäisi, mikä iltasatu luetaan? (Entä sen, minne matkustetaan, mikä unilelu otetaan sänkyyn, mitkä vaatteet puetaan.)

mieli

8. Turvallisuus

Havainnoi seuraavia aihealueita vuorovaikutuksessa:

Kodin ja varhaiskasvatuksen ilmapiiri, turvalliset aikuiset, pelottavat aikuiset, kysymykset kuolemasta, pohdinnat avioerosta, pelot ja painajaiset, rasismi, seksuaalinen suuntaus, perheväkivalta, kiusaaminen, turvapaikka ja -lelu, hengelliset ja henkiset kysymykset.

- **Oho, millainen huone! Onko siellä jotain pelottavaa?**
- **Tarvitseeko kotona pelätä?**
- **Mikä auttaa silloin, jos pelottaa?**
- **Kenen luo voi mennä, jos pelkää?**
- **Mikä on maailman turvallisin paikka?**

Yksilö- ja ryhmätoiminta: Draamatyöskentely. Taustalle voi laittaa rauhallista taustamusiikkia. Jos on paha mieli tai pelottaa, voi myös itse lohduttaa itseä. Halataan itseä laittamalla kädet ristiin halausotteeseen. Ulkona ollessa myös puita voi halata.

Yksilötoiminta: Nostetaan kädet ilmaan, suljetaan silmät ja ollaan hetki puita, jotka huojuvat tuulella.

mieli

Ryhmätoiminta: Jaetaan lapset niin, että joka toinen on puu ja joka toinen halaaja. Puut nostavat (ohjaaja mukaan lukien) kädet ilmaan ja ovat vähän aikaa puita, jotka huojuvat tuulessa. Halaajat kiertävät puiden lomassa ja halaavat jokaista puuta vuorotellen. Sitten vaihdetaan vuoroja.

9. Sosiaaliset taidot

Havainnoi seuraavia aihealueita vuorovaikutuksessa:

Yksinäisyys, kiusaaminen, syrjiminen, roolimallit, anteeksipyyttäminen ja –antaminen, sosiaaliset suhteet digimaailmassa, riidat sovinnon tekeminen ja kaveritaidot (määräily, jakaminen, vuoron odottaminen, sopiminen).

- Onko tässä kuvassa kaikilla mukavaa?
- Minkä nimisiä kavereita sinulla on?
- Mitä tykkäät tai tykkäisit tehdä kaverin kanssa?
- Mitä voi tehdä, jos tulee riitaa? (sopia, pyytää anteeksi, halata)
- Minkälaisen kaverin kanssa on mukava leikkiä?
- Millainen kaveri sinä olet?

mieli

Yksilötoiminta: Lapsi saa kirjoittaa (kirjain)palikoilla oman tai kaverin nimen. Voitte myös keksiä joka kirjaimella alkavan lapsen / ystävän vahvuuden.

Ryhmätoiminta: Nosta kirjainpalikat pöydälle. Lapset saavat valita (kirjain)palikoista oman nimen ensimmäisen kirjaimen. Kirjaimista kootaan yhdessä ryhmälle intiaaninimi. Lausutaan se yhteen ääneen.

10. Mediakasvatus

Havainnoi seuraavia aihealueita vuorovaikutuksessa:

Ruutu-aika, lapsilukot, omat medialaitteet, aikuisten läsnäolo, roolimallit mediassa ja median käytössä, tietoisuus digimaailman riskeistä, pelot ja tunteet videoihin ja peleihin liittyen, oma älypuhelin ja sen sovellukset.

- **Mitä laitteita tässä huoneessa on?** (ipad / tietokone / televisio)
- **Saavatko lapset käyttää niitä? Milloin?**
- **Voiko videoita katsoa niin paljon kuin haluaa? Miksi (ei)?**
- **Ovatko jotkut pelit/videot liian jännittäviä tai pelottavia? Miksi?**
- **Onko kiva katsoa isompien pelejä tai videoita? Minkälaisia ne ovat?**

mieli

- Onko pelaamisen / katsomisen lopettaminen helppoa vai vaikeaa? Miksi?
- Mistä tietää, ovatko videolla näkyvät asiat totta?

Yksilötoiminta: Lapsi saa piirtää tabletille auringon ja värittää sen.

Ryhmätoiminta: Piirrä tabletille ympyrä kukan mykiöksi. Pyydetään jokaista lasta vuorollaan piirtämään kukkaan yhden terälehten ja kertomaan samalla, mikä digilaitteilla leikkimisessä on kivaa. Lopuksi kukin voi värittää oman terälehtensä.

11. Luovuus ja leikki

Havainnoi seuraavia aihealueita vuorovaikutuksessa:

Mielikuvitus, digilaitteilla leikkiminen vs. perinteinen leikki, tylsyys, lempileikit, lempikirjat, lempihahmot, käsillä tekeminen, lempimusiikki, tanssi, piirtäminen.

mieli

- Missä tuo tyttö istuu? (Pahvilaatikossa.) Mitähän se leikkii?
- Oletko sinä koskaan tehnyt pahvilaatikosta laivaa tai autoa?
- Minkälaiset leikit ovat parhaita?
- Kuka leikit keksii? Pääseekö niihin helposti mukaan?
- Milloin lapset voivat leikkiä?
- Leikitkö sinä joka päivä? (Leikki on lasten työtä - aika mukavaa!)

Yksilö-/ryhmätoiminta: Rakennetaan pahvilaatikoista, mitä halutaan! Vaihtoehtoisesti rakennetaan palikoista mahdollisimman korkea torni tai kokonainen tornikaupunki. Torneja voi rakentaa yhdessä tai kukin rakentaa omansa. Onnistuuko tornien yhdistäminen tosi korkeaksi torniksi?

12. Unelmat

Havainnoi seuraavia aihealueita vuorovaikutuksessa:

Toiveet ja innostuksen kohteet, haluttomuus, alakulo, roolimallit, unelma-ammatti, fantasiat, "jos voisit tehdä mitä vain, mitä tekisit?"

mieli

- **Onpa hienoja piirustuksia! Mitä niissä on?**
- **Mitähän tuo hattupäinen lapsi suunnittelee?** (retkeä, seikkailua, aarteensintää)
- **Mitä sinä haluaisit nähdä tai kokea maailmassa?**
- **Mitä sinä haluaisit isona tehdä? / Mikä sinusta voisi tulla isona?** Mikä kiinnostaa? Liikunta, käsityöt, tietokoneet, lukeminen...)

Yksilö-/ryhmätoiminta: Lapset piirtävät kuvan itsestään aikuisena (“isona haluan olla...”)

Palapelin kuvittaja: Saara Tuomela

Keskustelu- ja toimintaohjeet: Katja Huusko-Ahlgren ja Saara Tuomela, muokkaus Riikka Nurmi

Opinnäytetyö:

Huusko-Ahlgrén, Katja & Tuomela, Saara 2018. Hyvinvointipalapeli – Lapsen osallisuutta edistävä ohjausmenetelmä. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosionomin koulutusohjelma, sosionomi ja diakonian suuntautumisvaihtoehto. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2018112618232>